

רבי צדוק הכהן מלובלין.

ישראל קדושים אות ח

ובאותו דור היה המן ראש השטנים ומקטרגים נגד ישראל ומסתמא היה בו התלכשות כח השורש שהוא גם כן היצר הרע כח המסית שבולע הקרירות בלבבות דבני ישראל במה שלא נתלהבו אז למסירות נפש לקדש שם שמים ואחר זמן שעבר ולא שבו כי עדיין היו ישנים ממצוות כמו שהוכיח הא שנהנו מסעודת אותו רשע דגם דברי התלמידים שאמרו דעל זה נענשו אינו דבר ריק דלא היה נקבע בגמרא. רק שאף דלא שייך להעניש כל כך בשביל חטא המיעוט. ואף שמסתמא היו בני שושן גדולי ישראל שבאותו דור כי מסתמא הגדולים היו דרים בעיר המלוכה. מכל מקום לא היה כדאי להכריע על ידי כל ישראל לכף חובה. רק כשכבר היה החטא בכנסת ישראל לענין התעוררות העונש על שלא שבו שפיר סגי בחטא אלו לעורר הקיטרוג על כל ישראל, שגם חטאם רק מה שהיו כישנים, כי מסתמא לא אכלו שם דברים אסורים שהרי נאמר (אסתר א, ח) "לעשות כרצון איש ואיש" ו"אין אונס". וכל שכן לפי מה שאמרו במדרש רבה (עיין מגילה יב.) דהך איש ואיש הם מרדכי והמן שהיו ממונים בסעודה. ומסתמא מרדכי הצדיק היה משגיח על זה שלא ישלחו חס ושלום בני ישראל בשום דבר איסור, וכפי הנראה מסתמא מפני כן מינה גם כן אחד מישראל מאחר שרצה להיות כרצון כל אחד וידע דבני ישראל לא אכלי בהדייהו, וכמו שאמר המן, ואי אז אכלי, איך אמר המן כן.

ועל כרחק דבאמת גם אז לא אכלו ממה שאכלו גוים, רק מאכלים כשרים:¹

אבל מכל מקום הרי חז"ל קרו לכהאי גוונא (עבודה זרה ח' סוף ע"א) עובדי עבודה זרה בטהרה יעוין שם, והוא דוגמת העבודה זרה דהשתחואה לצלם שהיה גם כן בטהרה על פי דין כנזכר לעיל והתרדימה של גלות שנסך ה' עליהם הוא הגורם הקרירות והעדר ההתעוררות בהתלהבות אש דת התורה לבער כל שמצא דשמצא דעבודה זרה, וכמו שעשה מרדכי בהשתחואה להמן סיכן נפשו משום שמץ עבודה זרה שחקוק על לבו אף דגזירת ההשתחואה היה רק לו עצמו לכבודו:

והנה אצלו היה זה תיקון על מה שגם הוא חטא בסעודה הנזכרת שגם הוא היה מהם. וכן בהשתחואה לצלם מסתמא היה גם הוא שכבר הגלה בגלות יכניה והיה איש רשום ונודע ומאנשי כנסת הגדולה. והרמב"ם כתב דכל אנשי כנסת הגדולה היה מהם חוץ מחנניה מישאל ועזריה אלא שלא ידע הכרע לזה ואולי נחבאו אבל על כל פנים בסעודה הרי לפי דברי חז"ל היה ממונה כנזכר לעיל ותלמיד חכם שחטא אל תהרהר דודאי עשה תשובה ומסתמא גם הם כולם ודאי אחר כך נתחרטו. אלא שלתשובה צריך שיזדמן לידו הדבר וינצל ונזדמן למרדכי בזה ענין דהמן והרגיש דהשם יתברך זימן זה ודאי לפניו לתקן חטא הסעודה ועל כן מסר נפשו בזה והועיל לתקן את עצמו בזה דעל כרחק היה הוא המתוקן לגאולה זו אבל מכל מקום קילקל קצת לאחריים בזה

¹ אמנם דרך אחרת לחת"ס, בתורת משה אסתר ב, ה: "...היותם יושבים תחת מלכי מדי ופרס השקט והשאנן, ולא חמדו עוד בארץ ישראל ובדוד מלכם, ודאגו וחרדו אולי יגיע זמן שבעים שנה...ועל כן כשחישב אחשוורוש ע' שנה ולא מפרקי...ועשה משה אזי האמינו כל ישראל בחשבוננו... והעם שבכל העולם נהנו ושמחו בסעודתו של אותו רשע שמראה שלא יפרקו עוד בני ישראל מגלותם ויהיו פטורים מלעלות לארץ ישראל ומבית המקדש וממלכות בית דוד... דהיינו כל ישראל שבאותו הדור.. שנהנה כל העולם מסעודה זו שנעשה על שם לא יגאלו". וע' חזרי עם ביאורי ח"ב נספח ו עמ' רלט-רמא.

ומאותה מעשה בא הגזירה כי דבר זה גרם הקיטרוג על כל ישראל והוא על דרך שאמרה הצרפתית לאליהו (מלכים - א י"ז, י"ח) באת אלי להזכיר עוונתי כי כשאחד צדיק גדול גורם קיטרוג על האחרים שעמו שאינן כן:

וזה טעם שאמרו בחלק (סנהדרין צ"ג.) דחנניה מישאל ועזריה מתו אחר כך בעוון ולא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא. ולדעתי חכמי ישראל שבאותו דור הם שנתנו עיניהם במ להתקנא על מעשיהם הטוב דבזה גרם קיטרוג עליהם וכל שחבירו נענש וכו' גם הוא נענש על זה גופו. אף שהוא לא פעל רע לא עדיף מבעלי חיים ודומם דאמרה תורה השחת שרוף וכלה לפי שבאת לאדם תקלה על ידיהם. ואף דשאני אדם דחס רחמנא עליה. מכל מקום בעידן ריתחא כשנתעורר הקיטרוג על אלו נתעורר גם על הגורם לפי שאין הקב"ה רוצה שיוגרם קיטרוג על בניו ועל זה מבקשים שלא תעלה קנאת אדם עלי דאף דהמקנא נענש גם הוא נענש:

ועל כן אליהו הוכרח להחיות בן צרפית כדי שלא יענש גם הוא על זה שעל ידו בא הקיטרוג. וכן מרדכי אף שתקן את עצמו כיון דלא תיקן אלא עצמו לבד ושאר בני ישראל הרואים להמן מסתמא נשתחוו לו בדבר המלך וגרם בזה התעוררות קיטרוג הראשון דצלם וסעודה ועל ידי זה גרם הגזירה על כל ישראל וגם על מרדכי כי הוא הגורם:

וזה טעם מה שאמרו (בבא קמא ס' ע"ב) על פסוק (שמות כ"ב, ה') כי תצא אש וגו' ונאכל גדיש דהפורעניות מתחלת מן הצדיקים והיינו לפי שהם הגורמים הקיטרוג דלכן בדור שכולו חייב גם כן בן דוד בא שוירא כי אין איש וגו' ותושע לו זרועו וגו' (ישעיה נ"ט, ט"ז) מה שאין כן כשיש מיעוט צדיקים גורמים הקיטרוג על השאר. ועל כן גם הם בכלל העונש ולפי שהשם יתברך חפץ להיטיב וכל העונש לחוטאים על אפו ועל חמתו על כן עיקר ההתחלה על הגורם ולכן גם במרדכי היה עיקר התחלת הגזירה עליו ורצה לתלותו קודם כולם אילו עלה בידו הגזירה כמו שהיה נגזר בתחילה, אבל באמת הוא בתשובתו פעל דעל ידי זה בא גם כן התעוררות התשובה מן השמים לכל ישראל על ידי הגזירה הנמשך מזה ותיקן באמת בזה את עצמו ואת כל ישראל:

והמכה היינו דבר שעל ידי זה בא הגזירה הוא באמת הרפואה לגזירה שבאה על חטא הקודם והרי מעשה זו תיקונו וכשנתרפא אחר כך הקודם ונתברר דהכל לא מלבם רק מצד השאור ומלכיות שזהו שורש הרע שנתלבש אחר שירד והסית בהמן להיות עולה ומקטרג. ואחר כך יורד ונוטל נשמה בגזירת להשמיד להרוג שפעל בקיטרוגו וסוף שב הכל על ראשו וקדקדו כי הלא שורשו הוא הגורם לכל הקרירות הקודם שהיה בלבבות דבני ישראל. ועל כן נהפך הגזירה עליו שישא הוא את כל עוונות בית ישראל על ראשו. וחיוב הכליה שנגזר נהפך עליהם מאחר דהכל הוא מהם, וליהודים היתה אורה ושמחה ששון ויקר:

